ΠΑΝΤΙΣΡΑ
αντικαπιταλιστικη • ενημερωση

Χείρα βοηθείας στη Μέρκελ από Ολάντ και Ρέντσι

της **Ειρήνης Γαϊτάνου**

Η προηγούμενη εβδομάδα χρωματίστηκε σε ευρωπαϊκό επίπεδο από τις κινήσεις των σοσιαλδημοκρατών πρωθυπουργών σε Ιταλία και Γαλλία. Αφενός ο Ιταλός Ματέο Ρέντζι, ο οποίος με την εκλογή του μόλις ένα εξάμηνο πριν, το Φλεβάρη του 2014 είχε παρουσιαστεί ως εκφραστής ενός μοντέλου διαχείρισης που θα τηρούσε αποστάσεις από το νεοφιλελευθερισμό και θα βασιζόταν στην ανάπτυξη, ανακοίνωσε τη λήψη μιας σειράς επιθετικών, βίαια αντιλαϊκών μέτρων. Κατά βάση ανακοίνωσε ένα “διάταγμα για την εργασία” που περιλαμβάνει την πλήρη καταστρατήγηση των εργασιακών δικαιωμάτων, ένταση της επισφάλειας, διάλυση των συλλογικών συμβάσεων και απελευθέρωση των απολύσεων (με τις ευχές της Συνομοσπονδίας Βιομηχάνων). Αφετέρου ο Γάλλος Φρανσουά Ολάντ, μετά την πρόσφατη αποπομπή των 3 υπουργών του εξαιτίας της κριτικής τους στις πολιτικές λιτότητας και την ταύτιση της Γαλλίας με τη Γερμανική στρατηγική, παραχώρησε συνέντευξη τύπου όπου δήλωσε “πρόθυμος και έτοιμος να προωθήσει περισσότερο τη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης από κοινού με τη Γερμανία”.

Παράλληλα, είναι αυτοί οι ίδιοι δύο ηγέτες που σε κοινή συνέντευξη τύπου στο Παρίσι πριν 10 μέρες, ανακοίνωναν ότι “η πρώτη πρόκληση για τους επόμενους μήνες” είναι Γαλλία και Ιταλία “να αλλάξουν την Ευρώπη μαζί”. Πρώτη τους κοινή κίνηση, η επ’ αόριστον αναβολή του έκτακτου Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Κορυφής με θέμα την καταπολέμηση της ανεργίας και την τόνωση της απασχόλησης, που θα γινόταν στις αρχές Οκτωβρίου.

Το ερώτημα λοιπόν που διαμορφώνεται αφορά τον ρόλο που καλείται να παίξει η

σοσιαλδημοκρατία στην ΕΕ εν μέσω κρίσης. Σήμερα εξάλλου, έχει αναπτυχθεί μεγάλος διάλογος γύρω από τη δυνατότητα ανάδυσης μιας σοσιαλδημοκρατικής διαχείρισης νέου τύπου, που θα περιλαμβάνει ένα υποτιθέμενο νέο κοινωνικό συμβόλαιο. Πάρα πολλοί οικονομολόγοι και άλλοι έχουν υπογραμμίσει την αδυναμία επαναφοράς τέτοιων λύσεων. Αν ο κεϋνσιανισμός περιγράφει έναν τρόπο διαχείρισης και ανάκαμψης της καπιταλιστικής οικονομίας μέσω της προώθησης της δημόσιας ζήτησης, η σημερινή κρίση, που χαρακτηρίζεται βασικά από χαμηλή κερδοφορία και χαμηλό ρυθμό αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας, και όχι από ελλιπή ζήτηση, δεν θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί με τέτοιες στρατηγικές από την πλευρά του κεφαλαίου. Οι ίδιες οι κεϋνσιανές πολιτικές της "χρυσής τριαντακονταετίας", οι ρίζες των οποίων εντοπίζονται στη Μεγάλη Ύφεση της δεκαετίας του '30, εγκαταλείφθηκαν ήδη από τη δεκαετία του '70, ακριβώς στο έδαφος της κρίσης που ξεσπούσε τότε. Αυτό που ακολούθησε ήταν η γνωστή στρατηγική του νεοφιλελευθερισμού, με θιασώτες τον Ρήγκαν στις ΗΠΑ και τη Θάτσερ στην Ευρώπη.

Σε ότι αφορά την πολιτική έκφραση του κεϋνσιανισμού, δηλαδή της σοσιαλδημοκρατίας, ήδη μετά την πτώση των καθεστώτων της ΕΣΣΔ και την επέλαση του νεοφιλελευθερισμού την δεκαετία του '90, αυτή υιοθέτησε και εφάρμοσε σχεδόν ολοκληρωτικά τις κυρίαρχες νεοφιλελεύθερες στρατηγικές, σε μια περίοδο σχετικής πολιτικής και οικονομικής σταθερότητας, και ενώ το κοινωνικό και εργατικό κίνημα βρισκόταν σε ύφεση. Με την έναρξη της κρίσης ωστόσο, τα διάφορα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα στην Ευρώπη επιχείρησαν να αρθρώσουν μια αυτοτελή πολιτική στρατηγική. Εκεί εγγράφονται οι γλαφυρές εξαγγελίες του Παπανδρέου το 2009 (ως πρόεδρος της Σοσιαλιστικής Διεθνούς) ότι "λεφτά υπάρχουν". Τότε, η Σοσιαλιστική Διεθνής διακήρυσσε ότι για την κρίση ευθύνεται ο ακραίος νεοφιλελευθερισμός και η απουσία πολιτικού ελέγχου στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, και συγκροτούσε μια επιτροπή σοφών, με έργο τη θεμελίωση μιας νέας πρότασης της σοσιαλδημοκρατίας, ενάντια στην "ανεξέλεγκτη λειτουργία της ελεύθερης αγοράς" και "την τεράστια συγκέντρωση πλούτου και εξουσίας.

Από τότε φυσικά, αν και μόλις μια πενταετία πριν, πολύ νερό έχει κυλήσει στο αυλάκι. Τα κόμματα της πάλαι ποτέ σοσιαλδημοκρατίας πρωταγωνίστησαν σε πολλές χώρες της ΕΕ στην επιβολή ακραίων νεοφιλελεύθερων κατευθύνσεων, ενώ σε πολλές περιπτώσεις κλήθηκαν να διαχειριστούν την ένταξη στους μηχανισμούς των μνημονίων και της τρόικας (κατεξοχήν στο Νότο). Και όμως, η εκλογή τους πολλές φορές ντύθηκε με κοστούμια "αλλαγής και ελπίδας". Είναι χαρακτηριστικός ο τρόπος που παρουσιάστηκε η εκλογή του Φρανσουά Ολάντ στη Γαλλία την άνοιξη του 2012. Από τη μεν Σοσιαλιστική Διεθνή παρουσιάστηκε ως η ενσάρκωση της αλλαγής σε προοδευτική κατεύθυνση, ενώ μεγάλα

κομμάτια της ρεφορμιστικής αριστεράς επένδυσαν σε μια υποτιθέμενη στροφή σε επίπεδο οργάνων αλλά και πολιτικών στρατηγικών στην ΕΕ. Και στο εσωτερικό, ο ΣΥΡΙΖΑ μέσω της Αυγής έβλεπε “άνεμο της αλλαγής” να φυσάει στην Ευρώπη, ενώ στήριξε μεγάλο μέρος της προεκλογικής του εκστρατείας και της δυνατότητας “διαπραγματεύσεων” με την ΕΕ στην εκλογή Ολάντ.

Η πραγματικότητα βέβαια τους διέψευσε οικτρά. Η κυβέρνηση Ολάντ εφάρμοσε πολιτικές σκληρής λιτότητας, η ανεργία εκτινάχθηκε σε ποσοστά άνω του 10% για πρώτη φορά αγγίζοντας άνω των 3,5 εκ. ατόμων, ενώ μεγάλα τμήματα του πληθυσμού στη Γαλλία φτωχοποιούνται ραγδαία. Παράλληλα, ο πολιτικός που “θα σήκωνε το ανάστημά του στη Μέρκελ”, υποτάχθηκε πλήρως στη στρατηγική του Βερολίνου. Πρόσφατα, η κριτική του υπουργού Βιομηχανίας Μονμπούρ στις στρατηγικές λιτότητας και τις γερμανικές πολιτικές επέφερε την αντικατάσταση τόσο του ίδιου όσο και υπουργών που συμμερίζονταν παρόμοιες απόψεις. Ο αντικαταστάτης του μάλιστα είναι ο 35χρονος Μακρόν, πρώην τραπεζίτης σε αμερικάνικη πολυεθνική επενδυτικών δραστηριοτήτων (επιλογή εξαιρετικά συμβολική στην κατεύθυνση χρηματιστικοποίησης της οικονομίας). Ο Μακρόν είχε αντιταχθεί ξεκάθαρα σε οποιαδήποτε στοιχειωδώς φιλολαϊκή διακήρυξη της κυβέρνησης Ολάντ όταν εξελέγη, και η επιλογή του θεωρείται ξεκάθαρο μήνυμα της πορείας που σκοπεύει να ακολουθήσει ο Ολάντ. Αυτό που ακολούθησε ήταν η εξαγγελία του λεγόμενου “Συμφώνου υπευθυνότητας”, που περιλαμβάνει περικοπές στη φορολογία των μεγάλων επιχειρήσεων και παράλληλα περικοπές κοινωνικών δαπανών, στη χώρα που κατά τα άλλα θεμελιώθηκε η έννοια του κράτους πρόνοιας. Μέσα σε 2 χρόνια, από “ενσάρκωση της ελπίδας” ο Ολάντ έγινε ο πλέον ανεπιθύμητος πολιτικός, καθώς σε δημοσκοπήσεις (η τελευταία, πριν δυο βδομάδες του ινστιτούτου IFOP), ένα ποσοστό σταθερά άνω του 62% επιθυμεί την πρόωρη αποχώρησή του, ενώ καταγράφει ιστορικά χαμηλά ποσοστά δημοτικότητας.

Σε μια σειρά χώρες λοιπόν, ήταν σοσιαλδημοκρατικές κυβερνήσεις αυτές που επέβαλλαν και υλοποίησαν τις μνημονιακές στρατηγικές, κάτι που έχει μεγάλη σημασία για τα πολιτικά συμπεράσματα γύρω από το ρόλο της σοσιαλδημοκρατίας σήμερα. Φυσικά, πρέπει να αποφύγουμε απλουστευτικές και εργαλειακές προσεγγίσεις. Δεν μιλάμε για μια εξαρχής προσεκτικά σχεδιασμένη τακτική, με βάση την οποία θα ήταν ευκολότερο για σοσιαλδημοκρατικές κυβερνήσεις να επιβάλλουν τα μέτρα ακραίας λιτότητας, όσο κι αν πιθανότατα αντίστοιχες συντηρητικές κυβερνήσεις θα συναντούσαν πιο σθεναρές αντιστάσεις. Οι εξελίξεις όμως δεν ακολουθούν γενικά κι αόριστα σχέδια, αλλά καθορίζονται από μια πορεία στην οποία καθοριστικό ρόλο παίζει η ανάπτυξη της ταξικής πάλης και των κοινωνικών αγώνων. Ούτε αντίστοιχα οι παραπάνω διαπιστώσεις αναιρούν ότι αναπτύσσονται ενδοαστικές αντιθέσεις και αντιφάσεις. Ο ίδιος ο κεϋνσιανισμός, χωρίς

φυσικά αντικαπιταλιστικά χαρακτηριστικά, αποτελούσε μια στρατηγική αντιμετώπισης της κρίσης στη δεδομένη συγκυρία, από τη σκοπιά του κεφαλαίου. Η σοσιαλδημοκρατία αποτελούσε τότε το πολιτικό όχημα επιβολής της στρατηγικής αυτής. Σήμερα, δεν υπάρχουν ούτε οι πολιτικοί ούτε οι κοινωνικό-οικονομικοί όροι για μια τέτοια διαχείριση. Και όμως ο ΣΥΡΙΖΑ, μέσω και των πρόσφατων δηλώσεων του Τσίπρα στη ΔΕΘ, φαίνεται να βασίζει την πολιτική του πρόταση στην σύμπλευση με την "ανερχόμενη τάση" στην ΕΕ, που εκφράζεται από την ΕΚΤ, τον Ντράγκι και τις συμμαχίες Ολάντ-Ρέντσι, και προτάσσει την "ανάπτυξη". Στην πραγματικότητα, τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα έχουν συστρατευτεί με εντυπωσιακά ενιαίο τρόπο στο άρμα του νεοφιλελευθερισμού, σε σημείο που μπορούμε να μιλάμε για δομική μεταλλαγή.

Τι αφήνει πίσω της λοιπόν η μεταλλαγή αυτή; Προς το παρόν, ηγεμονεύει η συντηρητικοποίηση. Άνοδος της ακροδεξιάς και της φασιστικής δεξιάς (είναι χαρακτηριστικά τα πρόσφατα εκλογικά αποτελέσματα σε Σουηδία και Νορβηγία, αλλά και η ραγδαία άνοδος της Λεπέν στη Γαλλία), φιλί ζωής στη Δεξιά (ήδη ο Σαρκοζί ως άταφος νεκρός επανήλθε στη Γαλλία εξαγγέλλοντας τη "μεγάλη πορεία επανόδου του"), και συνολική κατάρρευση των πολιτικών εκπροσωπήσεων. Αυτή η κατάρρευση βέβαια και η αδυναμία συγκρότησης ηγεμονικών στρατηγικών από την πλευρά του κεφαλαίου που θα ενσωματώνουν ευρύτερα λαϊκά στρώματα, εγκυμονούν και τις αντίθετες δυνατότητες: αυτές της άρθρωσης μιας αντικαπιταλιστικής στρατηγικής, που θα αναδεικνύει έμπρακτα τα πραγματικά αδιέξοδα της αστικής στρατηγικής σήμερα και τη φενάκη της επιστροφής στην πρότερη κατάσταση, και θα χαράζει με συγκεκριμένο τρόπο τη δυνατότητα ενός άλλου δρόμου, του μόνου τελικά που μπορεί να εγγυηθεί την ανατροπή της βαρβαρότητας που σήμερα κυριαρχεί.

Δησιεύτηκε στο "Πριν" στις 28/9/ 2014